

УКРАЇНСЬКА ОСВІТА НА ТЕРЕЗАХ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ: СПОДІВАННЯ І СУМНІВИ

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2025.7209>



СЛЮСАРЕВСЬКИЙ

Микола Миколайович

директор Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, член-кореспондент НАПН України, кандидат психологічних наук, м. Київ, Україна



ЧУНІХІНА

Світлана Леонідівна

заступник директора з науково-методичної роботи Інституту соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, кандидат психологічних наук, старший дослідник, м. Київ, Україна



Анотація. З 12 по 20 вересня 2025 р. Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України проведено масове опитування громадян щодо проблем освіти та заходів з її реформування. Опитування проведено спільно з Асоціацією політичних психологів України в рамках щорічного моніторингу громадської думки. У процесі моніторингу щороку опитується близько 2 тис. респондентів за вибіркою, що репрезентує населення України віком від 18 років і старше. При цьому застосовується принцип опуклої вибірки, що дає змогу опитувати працівників освіти у квоті, достатній для статистично коректних висновків. Похибка вибірки не перевищує 3,2 %.

Аналіз отриманих даних дав змогу виокремити низку тенденцій у громадській думці з питань освіти.

По-перше, оцінка українцями стану вітчизняної освіти помітно поліпшується. По-друге, українське суспільство загалом прихильно ставиться до освітніх реформ, проте рівень обізнаності щодо них залишається низьким. По-третє, освіта, на думку громадськості, залишається інститутом із високими ризиками корупції, хоча сприймання цих ризиків є значною мірою суб'єктивним. По-четверте, баланс довіри до Міністерства освіти і науки України поліпшується, але залишається хистким.

Ключові слова: громадська думка; освітні реформи; доступ до якісної освіти; ризики корупції; довіра до органів управління освітою.

З 12 по 20 вересня 2025 р. Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України проведено масове опитування громадян щодо проблем освіти та заходів з її реформування. Опитування проведено спільно з Асоціацією політичних психологів України 12-20 вересня в рамках щорічного моніторингу громадської думки (Interfax-Ukraine, 2025; НАПН України, 2025). У процесі моніторингу щороку опитується близько 2 тис. респондентів за вибіркою, що репрезентує населення України віком від 18 років і старше. При цьому застосовується принцип опуклої вибірки, що дає змогу опитувати працівників освіти у квоті, достатній для статистично коректних висновків. Похибка вибірки не перевищує 3,2 %.

Аналіз отриманих даних дав змогу виокремити низку тенденцій у громадській думці з питань освіти.

• *По-перше, оцінка українцями стану вітчизняної освіти помітно поліпшується.*

Переважна більшість опитаних (54,2 %) цілком або скоріше позитивно оцінила стан готовності закладів освіти всіх рівнів до нинішнього навчального року, скоріше або зовсім негативно його оцінили 28 %. Порівняймо: минулого року позитивні оцінки становили значно менше — 44,5 %. Серед респондентів, безпосередньо залучених до освітнього процесу, розподіл на користь позитивних оцінок цього року є ще виразнішим: 71,3 % педагогічних працівників вважають, що заклади освіти в цілому добре підготувалися до навчального року, а з цим не згодні 18,1 %.

Понад половину респондентів (52,8 %) цілком або скоріше згодні з тим, що якісна освіта нині є доступною для всіх громадян України, близько 40 % — чи іншою мірою з цим не згодні. Серед працівників освіти різниця між часткою «оптимістів» та «песимістів» є ще виразнішою — 73,6 % і 23,7 %, відповідно. Отже, цього року відбулася зміна тенденції, яка трималася щонайменше впродовж останнього десятиріччя, коли частка тих, хто не вважав якісну освіту доступною для всіх громадян України, стабільно переважала частку тих, хто дотримувався протилежної думки.

Почасти згадана зміна може бути пов'язана з

тим, що українські абітурієнти нині мають значно більше можливостей обирати освітні заклади не лише вдома, а й закордоном. І в цьому сенсі якісна освіта дійсно стала більш доступною — за рахунок інтернаціоналізації освітньої пропозиції. Підтвердженням такої тези може слугувати те, що частка цього річних вступників, які обрали для навчання іноземний заклад вищої освіти, є майже вдвічі більшою за минулорічний показник — 11,3 % проти 6,4 %. Однак важливим також є той факт, що дев'ять з десяти вступників обрали навчання в Україні — попри воєнний стан і пов'язані з ним виклики, що ускладнюють і навчання, і життя.

Цілком або скоріше позитивно оцінюють результати навчання учнів та студентів під час повномасштабної війни 45,6 % респондентів, і дещо менше (40,1 %) — скоріше або зовсім негативно. Хоча різниця між позитивними і негативними оцінками не виглядає надто суттєвою, тут також спостерігається зміна тенденції. У попередні два роки частка тих, хто схилився до негативних оцінок результатів навчання під час війни, помітно переважала частку тих, хто дотримувався протилежної думки.

Водночас лише 18,6 % респондентів вважають, що сучасна українська освітня система забезпечує високу якість освіти. Близько половини опитаних (47,4 %) оцінюють якість української освіти як середню і кожен п'ятий (20,8 %) — як низьку.

• *По-друге, українське суспільство загалом прихильно ставиться до освітніх реформ, проте рівень обізнаності щодо них залишається низьким.*

Українці в цілому налаштовані на реформи в освіті (62,5 %). Хоча цього року частка тих, хто цілком або скоріше погоджується з тим, що вітчизняна освіта потребує реформування, є найменшою від 2020 р., проте це зменшення не надто значне. З тим, що освіті потрібні реформи, нині не згоден лише один з десяти опитаних (9,9 %), кожен четвертий (24,5 %) вагається із відповіддю.

У кричущий суперечності із загалом прихильним ставленням суспільства до освітніх реформ

перебуває рівень обізнаності щодо них. Менше 27 % респондентів вважають себе достатньо поінформованими про реформи, які плануються і здійснюються сьогодні в галузі освіти, понад 56 % так не вважають. Протягом щонайменше 10 років суспільство продовжує фіксувати брак своєї обізнаності з питань освітніх реформ. Ця тенденція в громадській думці залишається напролюд сталою і потребує підвищеної уваги та наполегливих зусиль з боку органів управління освітою.

Почасти недостатньою поінформованістю респондентів можна пояснити й амбівалентну оцінку ними перебігу освітніх реформ. Близько третини опитаних (35,1 %) оцінює хід реформування освіти цілком або скоріше позитивно, 27 % — скоріше або зовсім негативно. Ще 33,6 % вагаються з відповіддю. Варто зазначити, що такий розподіл думок із цього питання залишається більш-менш стабільним (із незначними коливаннями) упродовж останнього десятиріччя (Слюсаревський та ін., 2024).

На особливу увагу заслуговує громадська думка з питань профілізації старшої школи, що, як відомо, розпочнеться 2027 р. Понад дві третини респондентів (67 %) позитивно ставляться до профілізації, проте це ставлення має певні нюанси. Надання старшокласникам права обирати не лише профіль навчання, а й предмети та курси в межах профілю та поза ним підтримують майже три чверті опитаних (74,2 %). Так само схвально ставляться респонденти до можливості вибору старшокласником більш віддаленого ліцею, якщо там створено кращі умови та забезпечено підвезення (72,2 %). Проте лише половині учасників опитування (49,8 %) імпонує перспектива відокремлення академічних ліцеїв, у яких навчатимуться старшокласники, від 1-4 та 5-9 класів. А перспективу нормативного визначення мінімальної кількості учнів у ліцеї (не менше 100 осіб) позитивно оцінили лише 41,5 %. Можна припустити, що прохолодніше ставлення до цієї складової реформи пов'язане із побоюванням, що невеликі громади перебуватимуть у зоні ризику закриття закладів освіти.

Цього року вперше за багаторічну історію спостережень частка прихильників запровадження 12-річного шкільного навчання (35,5 %) майже зрівнялася із часткою його противників (37,2 %). Це зрушення можна вважати без перебільшення знаковим, адже 12-річний термін навчання тривалий час залишався вкрай непопулярним. Наявне зрушення зумовлене ймовірно тим, що пер-

спектива запровадження 12-річки набула невідворотного характеру, а також з тим, що вона у суспільній свідомості нарешті ув'язалася із профілізацією старшої школи, на потреби чого весь час наголошував Інститут соціальної та політичної психології НАПН України (Слюсаревський, 2024).

• По-третє, освіта, на думку громадськості, залишається інститутом із високими ризиками корупції, хоча сприймання цих ризиків є значною мірою суб'єктивним.

Менше третини респондентів (27,3 %) цілком або скоріше погодилися з тим, що завдяки заходам, які вживаються державою, нинішній рік став роком без корупції під час зарахування до закладів вищої освіти, і понад третину (37,7 %) скоріше або зовсім із цим не погодилися. Такий розподіл думок щодо корупції в освіті залишається більш-менш стабільним упродовж щонайменше десяти останніх років і відображає, по-перше, значну консервативність громадської думки з питань корупції, а по-друге, вагомий вплив суб'єктивних чинників. Так, серед респондентів, у родини яких є молоді люди, що цього року вступали до ЗВО і успішно вступили, половина (50 %) погоджуються з тим, що корупції під час вступу не було, 27,4 % не погоджуються, ще 20,5 % не мають сформованої думки з цього приводу. Однак серед тих, чиї родичі цього року вступали до ЗВО, але не вступили, лише 16,7 % цілком або скоріше згодні з тим, що корупції під час зарахування до ЗВО не було, а переважна більшість (83,3 %) пояснюють невдачу своїх близьких тим, що вступна кампанія пройшла нечесно.

Громадяни загалом схвально оцінюють запроваджені МОН України підходи до організації щогорічної вступної кампанії (54,9 % респондентів по вибірці в цілому і майже 68 % тих, у чиїх родини були вступники). Негативні оцінки становлять, відповідно, 12,8 % і 11,9 %. Найвищою популярністю користується збільшення кількості бюджетних місць для спеціальностей, що мають ключове значення для відбудови країни та підтримки людського капіталу (медичні, освітні, технічні, інженерні спеціальності). Повністю або скоріше підтримали це збільшення 87,4 % респондентів. При цьому понад половину респондентів (55,7 %) повністю або скоріше схвалюють зменшення фінансування спеціальностей, якими, на думку МОН України, переповнений ринок праці (юриспруденція, менеджмент, економіка, журналістика тощо), не підтримує такої думки чверть опитаних (26,7 %). Понад 80 % опитаних загалом

позитивно поставилися й до надання вступникам, що навчатимуться за контрактом, державних грантів, щоправда, кількість вступників, які розраховують на отримання гранта, порівняно з минулим роком зменшилася з 12,9 % до 7,7 %.

Несформованою залишається громадська думка стосовно заходів, спрямованих проти тих, хто намагається отримати відстрочку від мобілізації шляхом вступу до ЗВО (бакалаврату, магістратури, аспірантури). Близько 15 % опитаних вважають ці заходи недостатніми, близько 30 % — достатніми, понад 26 % — надмірними. І майже чверть респондентів (22,9 %) вагаються з відповіддю.

• **По-четверте, баланс довіри до Міністерства освіти і науки України поліпшується, але залишається хистким.**

Нині частка респондентів, які цілком та скоріше довіряють МОН України (41,4 %), лише трохи переважає частку тих, хто скоріше та зовсім не довіряють (37,1 %). Однак серед педагогічних працівників позитивний баланс довіри до міністерства є значно виразнішим: частка освітян, які довіряють МОН України (59,7 %), удвічі більша за частку тих, хто не довіряє (28,7 %).

Водночас очільнику міністерства поки що не вдалося поліпшити свій баланс суспільної довіри,

який залишається від'ємним: 25,5 % респондентів тією чи іншою мірою довіряють міністрові, 28,8 % — тією чи іншою мірою не довіряють. Утім, серед освітян картина є більш позитивною: рівень довіри до Оксена Лісового (46 %) помітно переважає рівень недовіри (32,2 %).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Національна академія педагогічних наук України. (2025, 7 жовтня). У понеділок, 6 жовтня, в Інформаційному агентстві "Інтерфакс-Україна" відбулася пресконференція "Українська освіта на терезах громадської думки: сподівання і сумніви". [Оновлення статусу]. Facebook. <https://www.facebook.com/share/p/17QCanZW9p/>
- Слюсаревський, М. (2024). *Громадська думка і горизонти освіти*. Київ: Талком. <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2024/04/SlusarevskyNon2024.pdf>
- Слюсаревський, М., Чуніхіна, С., Базь, Л., & Черниш, Л. (2024, жовтень). *Проблеми освітньої галузі у дзеркалі громадської думки*: інформаційний бюлетень. Інститут соціальної та політичної психології НАПН України; Асоціація політичних психологів України. Кропивницький: Імекс-ЛТД. <https://ispp.org.ua/2024/12/12/30344/>
- Interfax-Ukraine. (2025, October 6). *Оцінка українцями стану вітчизняної освіти поліпшилася у 2025 – соціомітування* [Press conference report]. Interfax-Ukraine. <https://interfax.com.ua/news/press-conference/1110077.html>

UKRAINIAN EDUCATION ON THE SCALES OF PUBLIC OPINION: HOPES AND DOUBTS

Mykola Sliusarevskyi

PhD in Psychology, Corresponding Member of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Director of the Institute for Social and Political Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Svitlana Chunikhina

PhD in Psychology, Senior Researcher, Deputy Director for Scientific and Methodological Work, Institute for Social and Political Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. The Institute for Social and Political Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine conducted a public opinion survey on issues related to education and its reform from 12 to 20 September 2025. The survey was carried out jointly with the Association of Political Psychologists of Ukraine as part of the institute's annual public opinion monitoring. Approximately 2000 respondents are surveyed annually during the monitoring process, using a sample that is representative of the Ukrainian population aged 18 and over. The principle of a convex sample is applied, which allows for the surveying of education workers within a quota sufficient for statistically sound conclusions. The sampling error does not exceed 3.2%. The analysis of the obtained data made it possible to identify a number of trends in public opinion on educational issues. Firstly, Ukrainians' assessment of the state of national education is noticeably improving. Secondly, Ukrainian society generally favours educational reforms, yet the level of awareness about them remains low. Thirdly, education continues to be perceived as an institution with a high risk of corruption, although the perception of these risks is largely subjective. Fourthly, the balance of trust in the Ministry of Education and Science of Ukraine is improving but remains fragile.

Keywords: public opinion; educational reform; access to quality education; corruption risks; trust in education institutions.

Дата публікації: 14 жовтня 2025 р.